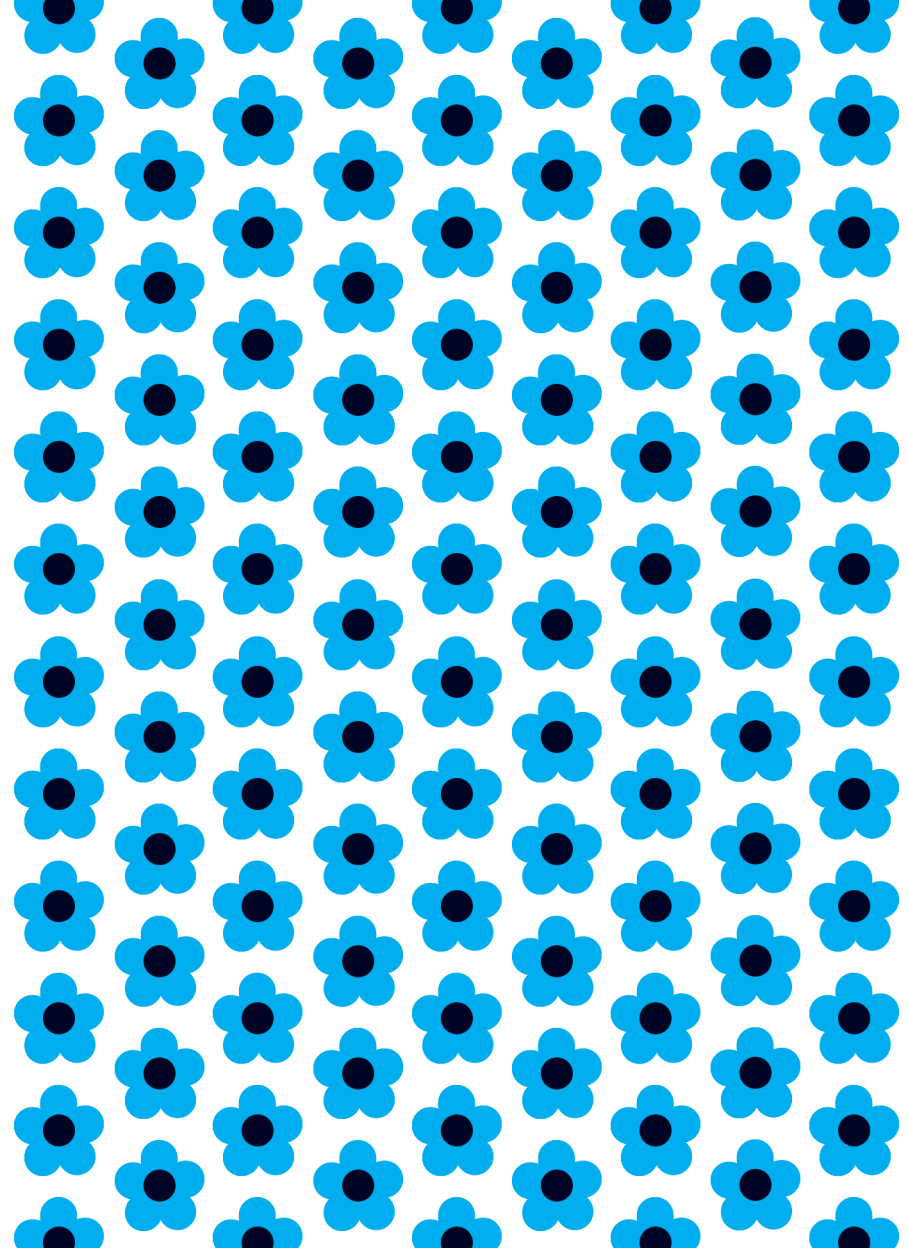

الحمد لله
الذي هدانا لهذا
الذي كنا لنهتدي لولا
أن هدانا الله

حدیث
خانواده

چهل حدیث برای

نودگان

۸ تا ۱۱ ساله ها

به کوشش: محمد الهی خراسانی

سرشناسنامه: الهی خراسانی، محمد
عنوان و نام پدیدآور: چهل حدیث برای کودکان ۸ تا ۱۱ ساله ها/ به کوشش محمد الهی خراسانی
مشخصات نشر: مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری: ۹۶ص؛ ۱۷×۱۲ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۹۴-۱۰-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: اربعینات-- قرن ۱۴
موضوع: احادیث شیعه -- قرن ۱۴
شناسه افزوده: آستان قدس رضوی.
رده بندی کنگره: ۱۳۸۹ ج ۹۵ الف/۱۴۳/۹ BP
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۲۱۷
شماره کتابخانه ملی: ۲۰۳۰۸۰۱

آستان قدس رضوی
معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

چهل حدیث برای کودکان- ۸ تا ۱۱ ساله ها/ حدیث خانواده (۱)

به کوشش: محمد الهی خراسانی

تهیه و تدوین: معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی آستان قدس رضوی

اداره علوم قرآن و حدیث

طراح جلد: محمدرضا میری

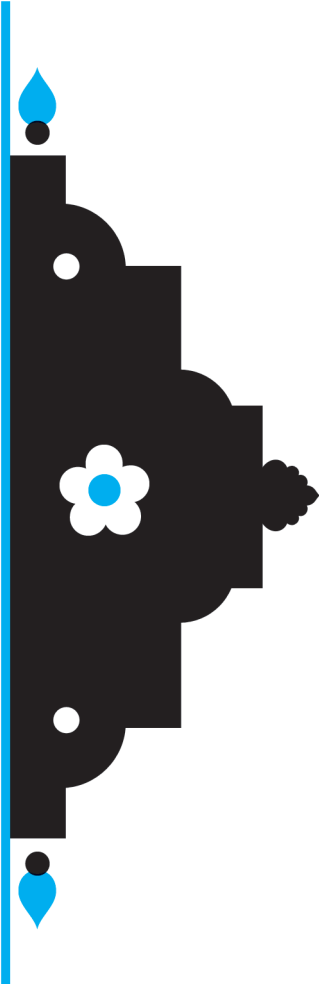
صفحه آرای: محمود بازدار

چاپ: مؤسسه فرهنگی قدس

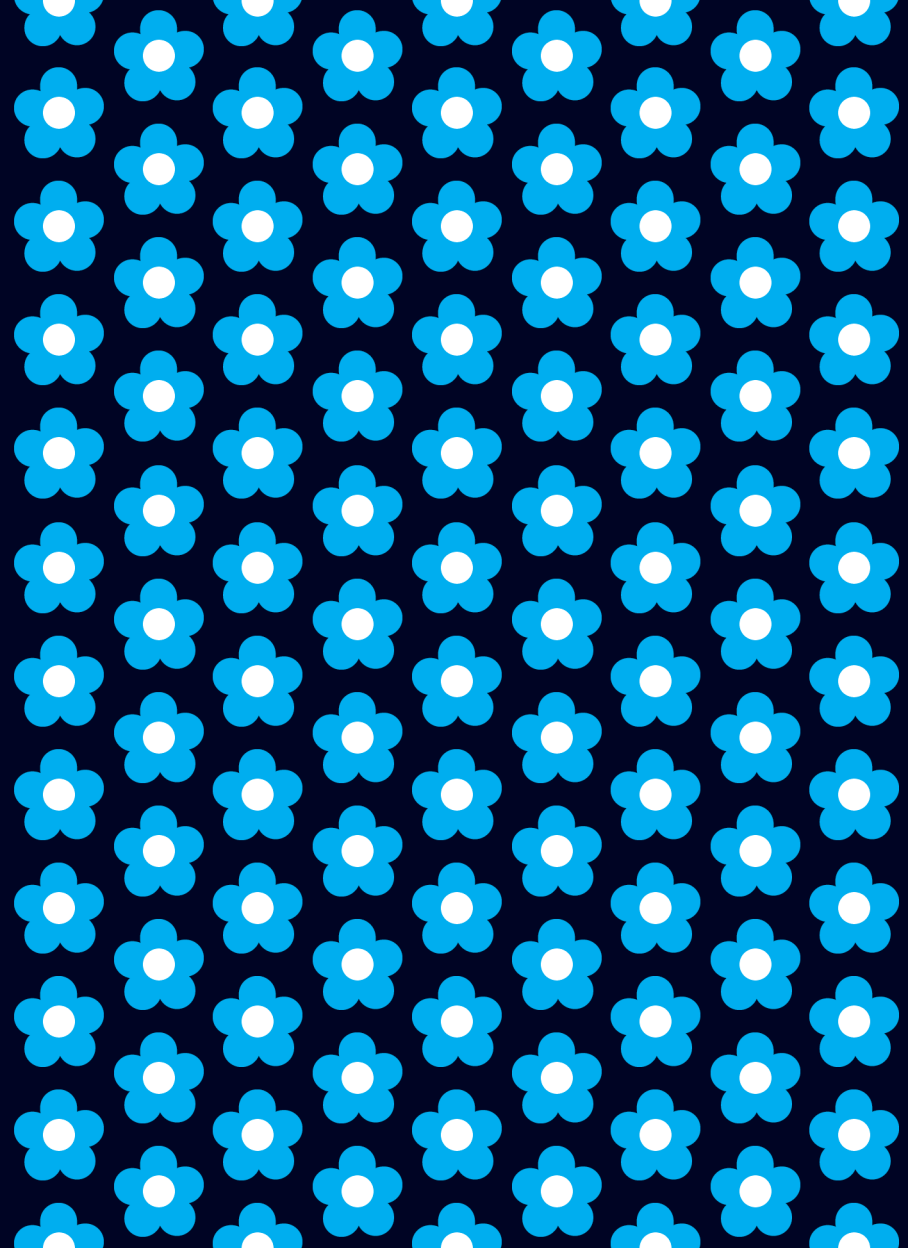
شمارگان: ۳۰۰۰

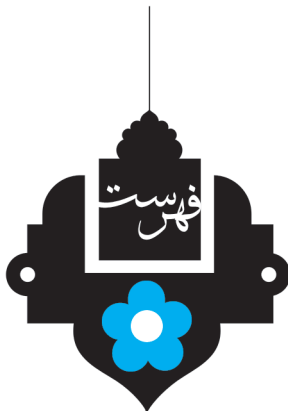
ناشر: انتشارات قدس رضوی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۹۴-۱۰-۶

تقدیم به پیشگاه دخت رسالت
بانوی ولایت و امامت
حضرت زهرا سلام الله علیها ●
او که «حدیث خانواده»
حکایت گفتار گهربار خانواده اوست

آخر بی وفایی / ۵۶	۲۱	۱	۱۶ / اول، سلام
معلوم است ایمان ندارد / ۵۸	۲۲	۲	۱۸ / چقدر می ارزی؟
ظفلک خودش نمی داند / ۶۰	۲۳	۳	۲۰ / کم رویی و نادانی
مدال ادب / ۶۲	۲۴	۴	۲۲ / ارزش پرشش خوب
از همه خوارتر / ۶۴	۲۵	۵	۲۴ / پاسخ عجولانه
خداوند هم از او بیزار است / ۶۶	۲۶	۶	۲۶ / تور دانش
این کلید را بشکن / ۶۸	۲۷	۷	۲۸ / هر قدر خرج کنی، کم نمی شود
قهر ندارم / ۷۰	۲۸	۸	۳۰ / هم یاد بگیر، هم یاد بده
آفرین قهرمان / ۷۲	۲۹	۹	۳۲ / دژ دشمن شکن
قبل از اینکه مشغول شوی... / ۷۴	۳۰	۱۰	۳۴ / اخلاق پیامبران
بیا نلغزی / ۷۶	۳۱	۱۱	۳۶ / شبیه رسول خدا
حرف زیاد، اشتباه زیاد / ۷۸	۳۲	۱۲	۳۸ / دوست بچه های مهربان
خودبزرگ بینی و رفاقت / ۸۰	۳۳	۱۳	۴۰ / برترین صدقه
بیماری همیشگی / ۸۲	۳۴	۱۴	۴۲ / بزرگ ترین واجب
سخن چینی ممنوع / ۸۴	۳۵	۱۵	۴۴ / همه از دستش خسته می شوند
اگر عذرخواهی کرد / ۸۶	۳۶	۱۶	۴۶ / امان از رفیق بد
وقتی برای هم هدیه می برید / ۸۸	۳۷	۱۷	۴۸ / اول رفیقت را بشناس
کدام را انتخاب می کنی؟ / ۹۰	۳۸	۱۸	۵۰ / چه نعمتی است دوست راست گو
نکند تنبل باشی / ۹۲	۳۹	۱۹	۵۲ / از آن بدتر نیست
پس همین حالا / ۹۴	۴۰	۲۰	۵۴ / سر قولت هستی؟

ما شیعیان در کنار چشمه‌هایی که ۲۵۰ سال جاری شدند و به هم پیوستند، تشنه‌لبان نشسته‌ایم و روح نیازمند خود را نشسته‌ایم. گفته‌های امامان راست‌گفتار، پس از قرآن کریم، تنها نسخه‌آزموده برای شست‌وشوی جان و دل ماست. این پرسش که چرا چشم‌هامان را در این چشمه‌ها پاک نساخته‌ایم، خود سرآغاز دگرگونی و روی‌آوری به گنجینه‌های حدیثی است.

آستان‌قدس رضوی، براساس راهبردهای سند چشم‌انداز بیست‌ساله فرهنگی، توجه ویژه‌ای به گسترش اندیشه‌ها و معارف حدیثی دارد و اداره آموزش علوم قرآن و حدیث آستان‌قدس رضوی، در ادامه همین روش خجسته، راه را بر فراوان‌سازی پژوهش‌ها و آثار حدیثی می‌گشاید.

مجموعه‌های چهل حدیث، هرگاه درون‌مایه‌هایی بلند را در نوشتارهایی کوتاه و با بیانی گویا و رسا نشان دهند، به‌خوبی می‌توانند این راهبرد را عملی سازند.

کتابی که پیش روی شما خوانندگان عزیز است، بخشی از مجموعه ده‌جلدی «حدیث خانواده» است که با گزینش هماهنگ و قلم خوش‌آهنگ حجت‌الاسلام محمد الهی خراسانی و پس از ارزیابی استادان ارجمند حجج اسلام عبدالهادی مسعودی و الهی‌زاده آماده شده است. امیدواریم نگرش و نگارش این مجموعه حدیثی در امتداد الطاف امام علی بن موسی الرضا علیه السلام باشد و همراه با عنایت شما خوانندگان مهربان.

معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
آستان قدس رضوی

درآمد

قال الصادق عليه السلام:

مَنْ حَفِظَ مِنْ أَحَادِيثِنَا أَرْبَعِينَ حَدِيثًا بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَالِمًا فَيُحِبُّهَا

هر کس چهل حدیث از احادیث ما حفظ کند، خداوند در روز قیامت او

را همچون دانشمندی فقیه برانگیزد. الکافی، ج ۱، ص ۴۹

سنت چهل حدیث نویسی از دیرباز در میان عالمان مسلمان، رایج بوده است. این سنت، بیش از هر سبب دیگر، ریشه در احادیثی دارد که به شکل های گوناگون از پیامبر و اهل بیت علیهم السلام در فضیلت فراوان حفظ چهل حدیث نقل شده است. نمونه ای از آن ها در صدر این نوشتار آمده است.

تاکنون مجموعه های چهل حدیثی فراوانی تدوین شده است که محور هر مجموعه، سخنان یکی از معصومان علیهم السلام و یا موضوعی اعتقادی یا اخلاقی بوده است. در این میان، هنوز

مجموعه‌ای حدیثی عرضه نشده است که احادیث آن، بر محور گروه‌های سنی مخاطبان و فضای ذهنی و نیازهای روحی خاص هر گروه سامان یافته باشد؛ در حالی که ضرورت و اهمیت این کار بر کارشناسان عرصه تبلیغ معارف دینی پوشیده نیست.

نگارنده که چند سالی است در حوزه حدیث و علوم و معارف حدیثی، به تحقیق و تدریس و تألیف اشتغال دارد و از سوی دیگر تجربه سال‌ها کار آموزشی و تربیتی در مقاطع گوناگون دبستان، راهنمایی، دبیرستان و دانشگاه دارد، مصمم شد تا با پیوندزدن دو شاخه «حدیث» و «تربیت دینی»، مجموعه‌ای حدیثی با محوریت نیازهای تربیتی مخاطب فراهم آورد و تا حد توان، کاستی موجود در این زمینه را برطرف سازد. مجموعه‌ای که با نام حدیث خانواده پیش روی شماست، محصول این دغدغه و ثمره حدود سه سال مطالعه و مشاوره برای گزینش، تنظیم و تبیین احادیث است.

حدیث خانواده ده دفتر چهل حدیثی است که شامل احادیث گلچین شده برای گروه‌های سنی گوناگون تشکیل دهنده خانواده است. این گروه‌های سنی را این گونه تقسیم کرده‌ایم:

دفتر اول: کودکان (۸ تا ۱۱ ساله)

دفتر دوم: نوجوانان (۱۲ تا ۱۵ ساله)

دفتر سوم: جوانان: دختران (۱۶ ساله به بالا)

دفتر چهارم: جوانان: پسران ۱ (۱۶ تا ۱۹ ساله)

دفتر پنجم: جوانان: پسران ۲ (۲۰ ساله به بالا)

دفتر ششم: همسران: مردان

دفتر هفتم: همسران: زنان

دفتر هشتم: پدران

دفتر نهم: مادران

دفتر دهم: پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها

احادیث درج‌شده در این دفترها همگی از منابع حدیثی شیعه و از میان دست‌کم ۲۰۰۰۰ روایت، طی چند مرحله، گزینش شده‌اند. معیارهای اصلی گزینش احادیث برای هر گروه، بدین شرح بوده است:

۱. تناسب محتوایی با خصوصیات و نیازهای مخاطب در هر

گروه سنی؛

۲. فراشمولی و اختصاص نداشتن به موقعیت خاص زمانی یا

مکانی؛

۳. صریح‌بودن معنا و تشابه نداشتن آن، به‌گونه‌ای که منجر به برداشت‌های نادرست نشود.

۴. روانی و کوتاهی نسبی متناسب با گروه سنی، برای حفظ

آسان‌تر.

شایان ذکر است به‌سبب پابندی بر این معیارها، در گروه‌های همسان، مانند جوانان (پسران و دختران)، همسران (مردان و زنان) و پدران و مادران، روایات مشترک به چشم می‌خورد؛ اما گزینش روایات‌ها به‌گونه‌ای است که در مجموعه جلد‌های مربوط به مراحل سنی یک فرد، از جنس مرد یا زن، هیچ روایتی تکراری نیست.

نکاتی نیز در ساماندهی روایات در هر دفتر مدنظر بوده است:

۱. پرهیز از قضااسازی تمام‌سفید یا تمام‌سیاه، به این معنا که

- عمده روایت‌ها، نمایانگر تشویق و تبشیر یا عتاب و انذار نباشد؛
۲. جامعیت نسبی از جنبه تربیتی، به گونه‌ای که در مجموع روایات هر دفتر، تقریباً به مسائل مهم و نیازهای خاص آن گروه سنی اشاره شده باشد؛
۳. اشاره هم‌زمان به خطوط کلی و راهنمایی‌های عینی و جزئی در مسیر زندگی؛
۴. گنجاندن محرک‌هایی برای تحوّل روحی در میان روایات هر دفتر؛
۵. ترتیب‌بندی هدفمند روایت‌ها، به طوری که تا حد امکان، میان هر روایت با روایت بعدی، وجه ارتباطی آشکار باشد و خواننده احساس کند که روایات، یکی پس از دیگری جریان دارند؛
۶. شاخص بودن روایات نخستین و واپسین هر دفتر، به گونه‌ای که روایت نخستین، نقطه مناسبی برای آغاز و روایت واپسین، نقطه پایان مناسبی باشد و در عین حال، منشأ حرکت و تحوّل. همچنین، درباره چگونگی ارائه روایت‌ها نکاتی چند در کانون توجه بوده است:
۱. روایات به طور کامل، اعراب‌گذاری و در صورت لزوم، علامت‌گذاری شود؛
۲. ترجمه روایت، ساده و روان و رسا باشد و از ترجمه واژه‌به‌واژه یا ادبی پرهیز شود؛
۳. منبع هر روایت، به طور دقیق، در پای روایت و شناسنامه منابع در پایان هر دفتر بیاید؛

۴. پس از هر روایت، مطلبی کوتاه برای فهم بهتر و ملموس تر روایت، متناسب با زبان سنّی مخاطب، آورده شود.

در پایان، لازم می‌دانم از استاد ارجمندم حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر نقی‌زاده که در نخستین مراحل نگارش این مجموعه، مشوّق نگارنده برای تکمیل کار بودند، قدردانی کنم. از استادان بزرگوار، حجج اسلام عبدالهادی مسعودی و محمدحسین الهی‌زاده که ارزیابی این اثر را برعهده گرفتند و نیز از معاونت محترم تبلیغات و ارتباطات اسلامی آستان قدس رضوی و ریاست محترم اداره آموزش علوم قرآن و حدیث و همه همکارانشان که اسباب بهره‌مندی خیل زائران حرم رضوی را از این اثر فراهم کردند، تشکر می‌کنم. همچنین از همسر مهربانم که سامان یافتن این اثر، مرهون همدلی و همراهی چندین ساله‌ی اوست، صمیمانه سپاسگزارم.

به امید آنکه این تلاش ناچیز، مورد عنایت خاندان رسالت و به‌ویژه امام رئوف حضرت رضا علیه‌الاف‌التحیه‌والثناء، که همواره بنده احسانشان بوده‌ام، قرار بگیرد و خانواده‌های گرامی، در همه سطوح، از این مجموعه حدیثی بهره‌مند شوند.

محمد الهی خراسانی

۱۳۸۸آبان

برابر با اذی‌الحجه ۱۴۳۰

سالروز ازدواج پربرکت امیرالمؤمنین علیه‌السلام

و حضرت زهرا علیها‌السلام

درآمدی بر چاپ دوم

به حول و قوه الهی و با عنایات اهل بیت علیهم السلام، مجموعه «حدیث خانواده» پس از نخستین انتشار با استقبال گرم مخاطبان روبه‌رو شد. هرچند پاره‌ای اشکال‌ها در مرحله چاپ رخ داده بود که مانع از انتشار گسترده کار شد. به‌هر ترتیب، در چاپ جدید و با پیگیری‌های به‌عمل آمده، این اشکال‌ها برطرف شد و به‌همین بهانه، تجدیدنظری نیز در گزینش و توضیح روایات برخی دفترها صورت گرفت.

شایسته است از فاضل گران‌مایه، حجت‌الاسلام سیدمحمدضیایی که با مطالعه دقیق و کامل مجموعه دفترها و نکته‌سنجی‌های خود، زمینه این تجدیدنظر فراهم کردند، سپاسگزاری کنم. همچنین از برادر ارجمند آقای مهدی لسانی رئیس اداره علوم قرآن و حدیث آستان قدس رضوی که زمینه انتشار آراسته‌تر این اثر را فراهم کردند، قدردانی می‌کنم.

از همه خوانندگان گرامی، به‌ویژه کارشناسان دینی و تربیتی خواهشمندیم ما را از دیدگاه‌ها و پیشنهادهای ارزشمندشان، از طریق تماس یا مکاتبه با اداره علوم قرآن و حدیث آستان قدس رضوی، بهره‌مند سازند.

به‌امید آنکه «حدیث خانواده» خانواده‌های ما را با حقیقت «کلامکم نور و امرکم رشد»، بیشتر آشنا سازد.

محمد الهی خراسانی

۱۱ اسفند ۱۳۹۰

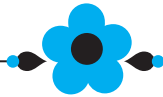
برابر با ۸ ربیع‌الآخر ۱۴۳۳

سالروز ولادت باسعادت امام حسن عسکری علیه السلام

اول، سلام

قال الصادق عليه السلام:

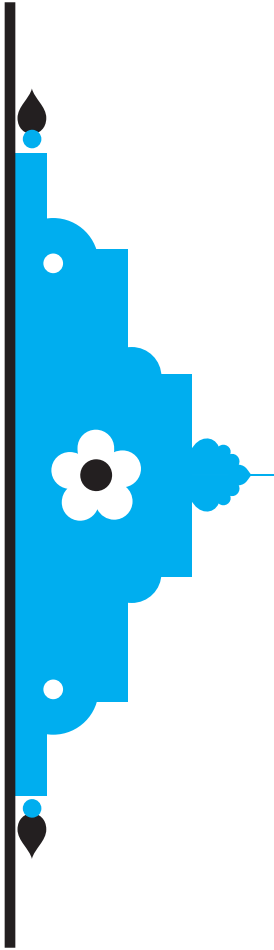
السَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ.

امام صادق عليه السلام فرمودند:

اول، سلام؛ پس از آن، کلام.

جامع الأخبار، ص ۸۹

وقتی به کسی رسیدی، پیش از هر
سخنی، اول سلام کن.
سلام، ادب تو را نشان می دهد و طرف
مقابل را نیز خوش حال می کند.

چقدر می‌ارزی؟

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

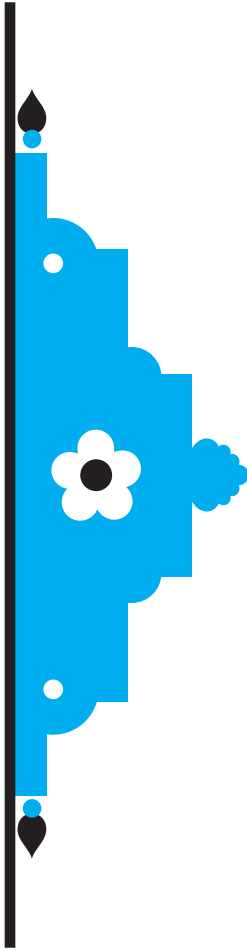
قِيَمَةُ كُلِّ امْرَأٍ مَا يَعْلَمُ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

ارزش هرکس به اندازه دانایی اوست.

غررالحکم، ح ۶۸

ارزش آدم‌ها به زور بازویشان
نیست؛ زیرا موجودات دیگری هم
هستند که از ما خیلی قوی‌ترند.
ارزش آدم‌ها به قیافهٔ آن‌ها هم
نیست؛ زیرا آفریده‌های دیگری نیز
هستند که از انسان‌ها بسیار زیباترند.
ارزش آدم‌ها به دانش آن‌هاست که
سایر موجودات آن را ندارند.
آدم‌ها هرچه بیشتر بدانند،
ارزشمندترند.

کم رویی و نادانی

قال الصادق عليه السلام:

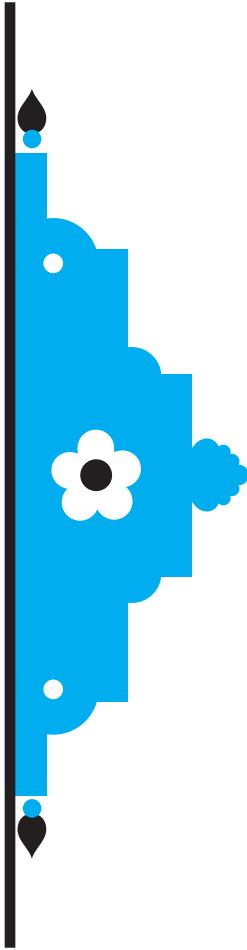
مَنْ رَقَّ وَجْهَهُ، رَقَّ عِلْمُهُ.

امام صادق عليه السلام فرمودند:

هر کس کم رو باشد، دانشش کم می ماند.

الکافی، ج ۲، ص ۱۰۶

هر کس که نمی‌داند، می‌پرسد تا
بداند. کسی که از روی کم‌رویی
نمی‌پرسد، چه؟
آدم‌های کم‌رو، کمتر یاد می‌گیرند.

ارزش پرسش خوب

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

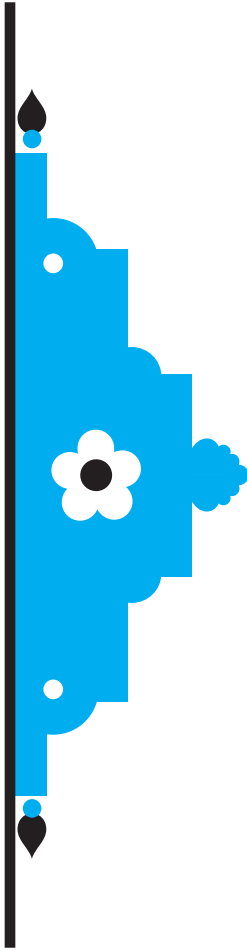
حُسْنُ السُّؤَالِ، نِصْفُ الْعِلْمِ.

پیامبر خدا ﷺ فرمودند:

خوب پرسیدن نیمی از دانش است.

کشف الغمه، ج ۱، ص ۵۷۵

حتماً کسانی را دیده‌ای که سؤال‌های
بیخودی می‌کنند. این کار نه برای
خودشان فایده‌ای دارد و نه برای
دیگران. اما از آن طرف هم، کسانی را
دیده‌ای که زیبا و به‌جا می‌پرسند. فایده
این پرسش‌های خوب، هم به خودشان
می‌رسد و هم به دیگران.

پاسخ عجولانه

قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

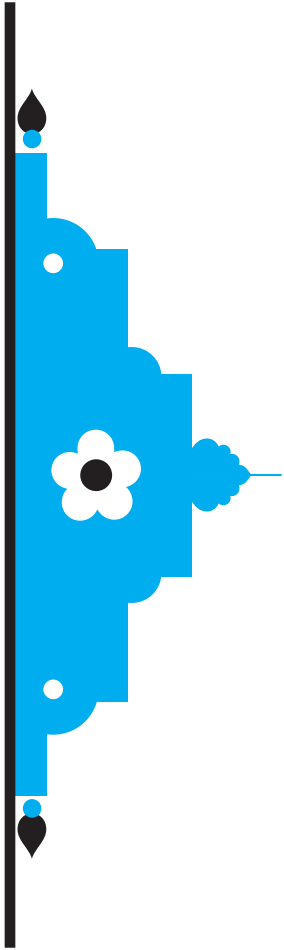
مَنْ أَسْرَعَ فِي الْجَوَابِ، لَمْ يُدْرِكِ الصَّوَابَ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

کسی که در پاسخ دادن عجله می کند، به پاسخ درست نمی رسد.

غررالحکم، ح ۴۲۱۶

تابه حال شده وقتی برگه امتحانت
را نگاه می کنی، چشمت به پرسشی
بیفتد که پاسخش را می دانستی،
اما انگار عجله کرده ای و پاسخ را
نادرست نوشته ای؟

باید سؤال را خوب فهمید، پس از آن
کمی فکر کرد و سپس بهترین
پاسخ را داد.

 تور دانش

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

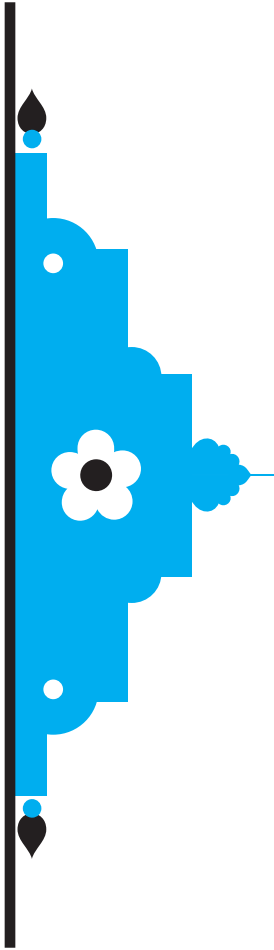
قَيِّدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابِ.

پیامبر خدا ﷺ فرمودند:

دانش را با نوشتن، در بند بکشید.

تحف العقول، ص ۳۶

تابه حال چقدر مطالب جالب و
ارزشمند شنیده‌ای؟ آیا همه آن‌ها
در خاطرت مانده است؟
مطالبی را که نوشته‌ای، اگر از یادت
هم رفته باشد، در دفترت مانده است.
هر زمان که بخواهی، می‌توانی به سراغ
یادداشت‌هایت بروی و از آن‌ها استفاده
کنی. این یعنی در بند کشیدن دانش.
پس همیشه تورت را همراه داشته باش.

هر قدر خرج کنی، کم نمی شود

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

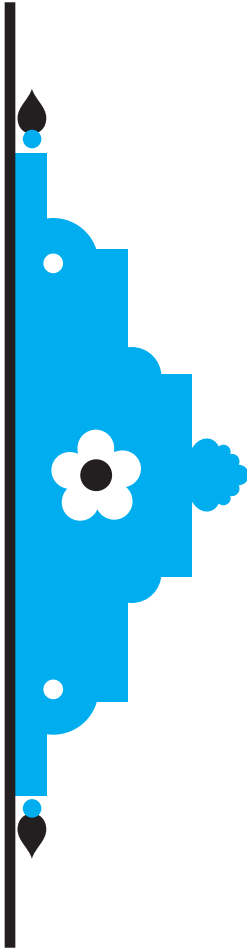
كُلُّ شَيْءٍ يَنْقُصُ عَلَى الْإِنْفَاقِ، إِلَّا الْعِلْمَ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

هر چیزی با خرج کردن، کم می شود؛ مگر دانش.

غررالحکم، ح ۳۷

اگر مقداری پول داشته باشی و
بخواهی از آن به کسی بدهی،
طبیعی است که هر قدر به او بدهی،
به همان مقدار از پولت کم می شود.
اگر چیزی را یاد گرفته باشی و به کسی
یاد بدهی که به دانستن آن نیاز دارد،
چیزی از دانش تو کم نمی شود؛ بلکه
گاهی توضیح مطلبی، موجب می شود
آن مطلب، بهتر در ذهن بماند و دیرتر
فراموش شود.

این، ویژگی دانش است.

هم یاد بگیر، هم یاد بده

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

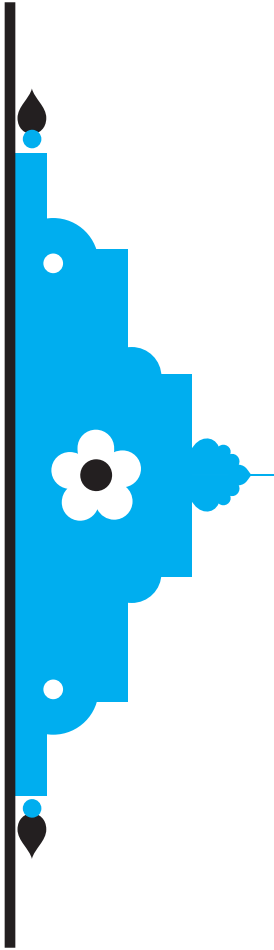
خَيْرُكُمْ، مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَ عَلَّمَهُ.

پیامبر خدا ﷺ فرمودند:

بهترین شما کسی است که قرآن را فراگیرد و [به دیگران] بیاموزد.

عوالی اللآلی، ج ۱، ص ۹۹

قرآن کتاب آسمانی پیامبر ماست
که در آن، خداوند مهربان با بندگان
خود سخن گفته است.

خوشا به حال کسی که هم خودش با
سخنان خداوند آشناست و هم دیگران
را با سخنان خداوند آشنا می کند.

دژ دشمن شکن

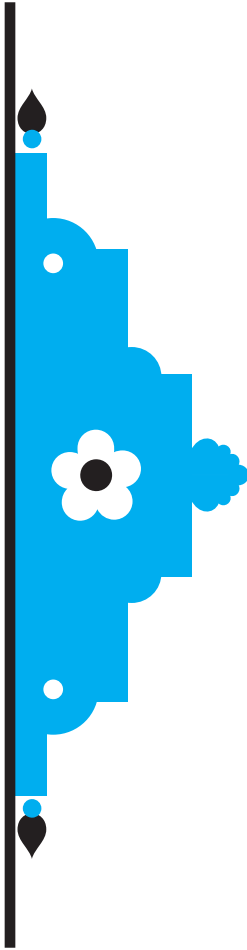
قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

الصَّلَاةُ حِصْنٌ مِنْ سَطَوَاتِ الشَّيْطَانِ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

نماز دژی است در برابر یورش های شیطان.

شیطان همواره در کمین بنده‌های
خوب خداست. وقتی با خداوند
ارتباط برقرار می‌کنی و در برابر او به
نماز می‌ایستی، انگار در دژی قرار
می‌گیری که دست هیچ دشمنی به
تو نمی‌رسد.

آنجاست که شیطان به سربازانش
فرمان عقب‌نشینی صادر می‌کند.

اخلاق پیامبران

قال الرضا عليه السلام:

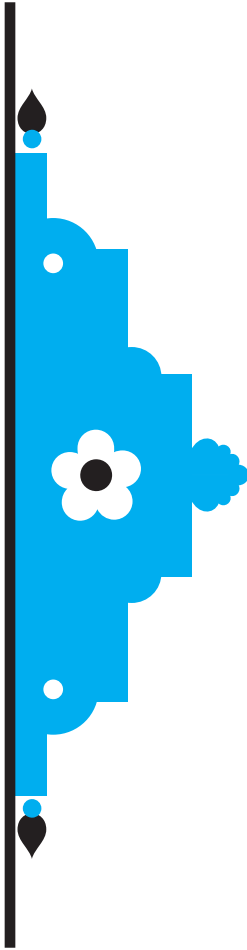
مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ، التَّنَظُّفُ.

امام رضا عليه السلام فرمودند:

پاکیزگی از اخلاق پیامبران است.

تحف العقول، ص ۴۴۲

گفته‌اند و نوشته‌اند که هرکس
پیامبر خدا را می‌دید، از دیدن آن
حضرت لذت می‌برد. هیچ‌گاه کسی
جامهٔ آلوده بر تن پیامبر ندید. عطر
خوش ایشان را همه می‌شناختند.
پاکیزگی و بزرگی همهٔ پیامبران
خداست.

شبيه رسول خدا

قال رسولُ الله ﷺ:

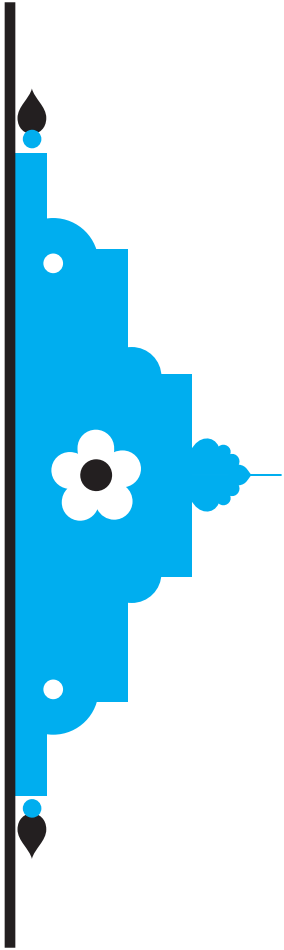
إِنَّ أَشْبَهَكُمْ بِي، أَحْسَنُكُمْ خُلُقًا.

پیامبر خدا ﷺ فرمودند:

شبيه‌ترین شما به من، خوش‌خلق‌ترین شماست.

وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۵۱

پیامبر نازنین ما، خوش خُلق‌ترین مردم
بودند. از همه صبورتر، مهربان‌تر،
دلسوزتر و باگذشت‌تر بودند.
وقتی خوش اخلاق هستی، شبیه
پیامبر می‌شوی.
همیشه شبیه پیامبر بمان.

دوست بچه‌های مهربان

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

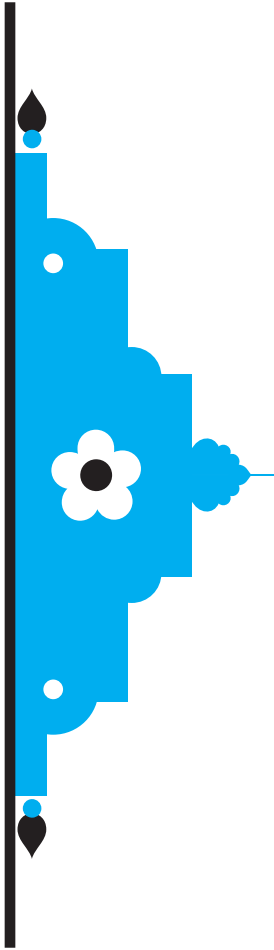
إِنَّ اللَّهَ رَحِيمٌ، يُحِبُّ كُلَّ رَحِيمٍ.

پیامبر خدا ﷺ فرمودند:

خداوند، مهربان است و هر شخص مهربانی را دوست دارد.

الامالی للطوسی، ص ۵۱۶

هیچ کس به اندازه خداوند، مهربان
نیست. مهربانی مادرها، قطره‌ای از
دریای مهربانی خداوند است.
خداوند مهربان، کسانی را که مانند
خود او مهربان هستند دوست می‌دارد.

برترین صدقه

قال الرضا عليه السلام:

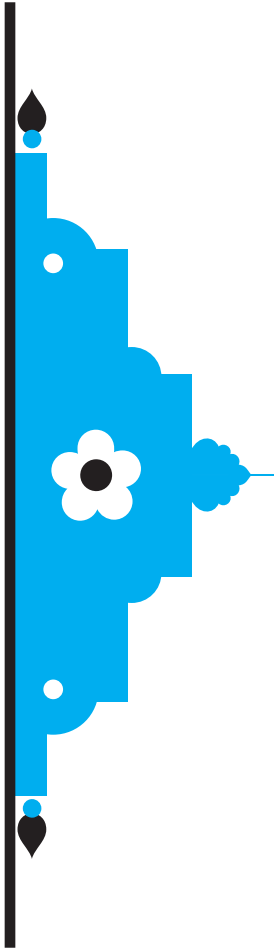
عَوْنُكَ لِلضَّعِيفِ مِنْ أَفْضَلِ الصَّدَقَةِ.

امام رضا عليه السلام فرمودند:

یاری توبه ناتوان، از برترین صدقه هاست.

تحف العقول، ص ۴۴۶

صدقه دادن، یکی از بهترین کارهاست که اجر فراوانی هم دارد؛ اما صدقه، فقط پولی را در صندوق صدقات انداختن نیست. دست ناینبایی را گرفتن هم صدقه است. کاری برای فردی بیمار انجام دادن هم صدقه است. این‌ها و هر کار دیگری که به نوعی یاری رساندن به هر نیازمندی است، از بهترین صدقه‌هاست.

پس صدقه دادن را فراموش نکن، از هر نوع که باشد.

بزرگ‌ترین واجب

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

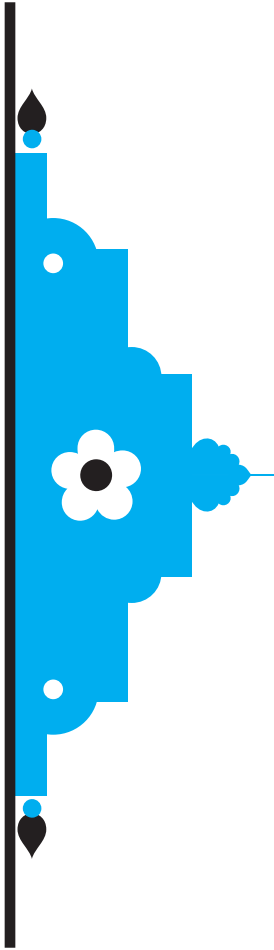
بِرِّ الْوَالِدَيْنِ، أَكْبَرُ فَرِيضَةٍ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

خوش رفتاری با پدر و مادر، بزرگ‌ترین واجب است.

غررالحکم، ح ۹۳۳۹

اگر کسی کار خوبی انجام دهد،
اما برای انجام آن، پدر یا مادرش را
ناراحت کند، کار خوبش نزد خدا
ارزشی ندارد.

احترام به پدر و مادر و خوش رفتاری
با آنها، از هر کار خوبی مهم تر است.

همه از دستش خسته می شوند

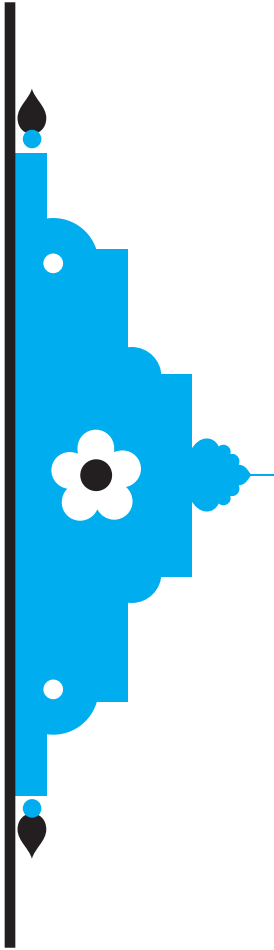
قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ، مَلَهُ أَهْلُهُ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

هرکس بد اخلاق باشد، خانواده اش از او خسته شوند.

گاهی چند دقیقه که کنار فرد
بداخلاقی می‌نشینی، خسته می‌شوی
و می‌خواهی هرچه زودتر از او جدا
شوی. وای به آن روزی که بخواهی
با او زندگی کنی.
خوش اخلاق که باشی، همه از
هم‌نشینی با تو لذت می‌برند.

امان از رفیق بد

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

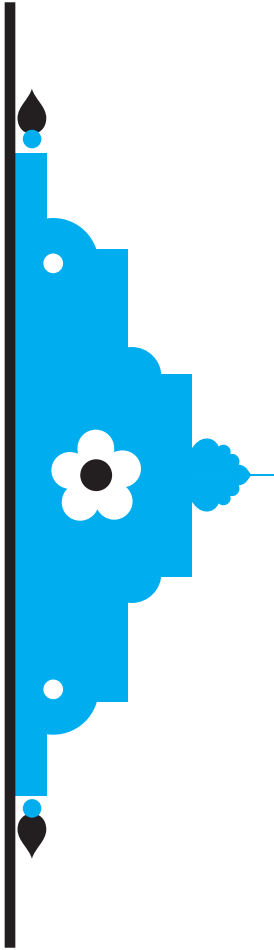
الْوَحْدَةُ، خَيْرٌ مِنْ قَرِينِ السُّوءِ.

پیامبر خدا ﷺ فرمودند:

تنهایی بهتر از هم‌نشینی بد است.

مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص ۳۱۲

تنهایی، چیز خوبی نیست. در تنهایی
به آدم سخت می گذرد؛ اما خطری
که هم نشین بد دارد، تنهایی ندارد.
هم نشین بد، آدم را به انحراف
می کشاند و بدبخت می کند.
برعکس، تنهایی انسان را به بدبختی
نمی کشاند؛ آخرش این است که
حوصله ات سر می رود و این، بهتر
از بدبخت شدن است.

اول رفیقت را بشناس

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

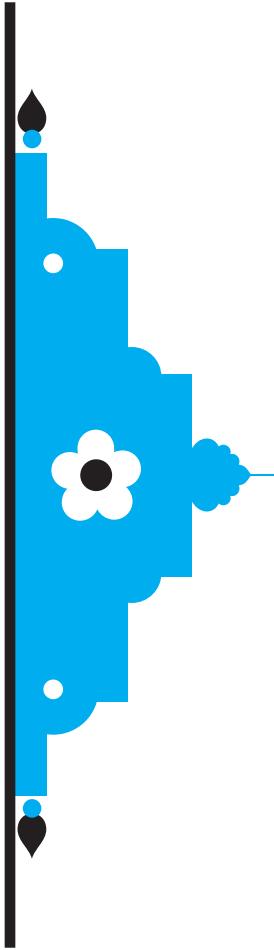
سَلْ عَنِ الرَّفِيقِ، قَبْلَ الطَّرِيقِ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

قبل از آنکه به راهی بروی، درباره رفیق و همراهت
پُرس و جو کن.

الکافی، ج ۸، ص ۲۲

حتماً تو هم دوست داری با کسانی
به مسافرت بروی که از پیش، آنها
را می‌شناسی و می‌دانی با آنها به تو
خوش می‌گذرد.

در زندگی، باید راه‌های بسیاری را
پشت سر گذاشت. برای هر راهی،
رفیقی لازم است که مطمئن باشیم
با همراهی او، بهتر و راحت‌تر
می‌توانیم مسیر را طی کنیم.
رفیق راهت را پیدا کن.

چه نعمتی است دوست راست گو

قَالَ عَلِيُّ ع::

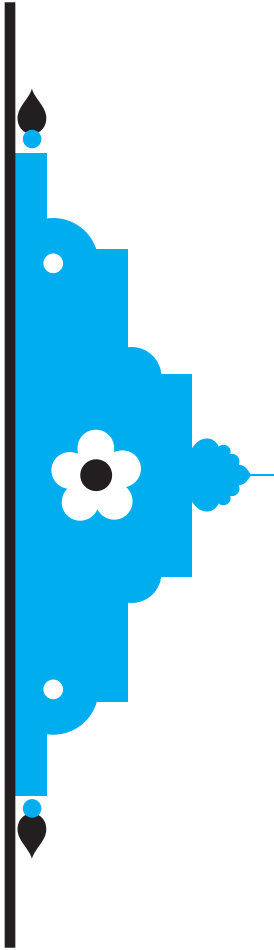
مِنَ النَّعْمِ، الصَّدِيقُ الصَّدُوقُ.

امام علی ع فرمودند:

دوست راست گو از نعمت‌هاست.

غررالحکم، ح ۹۷۲۵

اگر دیدی دوستت حاضر نیست
دروغ بگوید، حتی اگر چیزی را از
دست بدهد؛ و راستش را می گوید،
حتی اگر برایش دردسر درست شود،
معلوم است که دوست راست گو و
روراستی داری که ارزش صداقت
و راستگویی را می داند. تو هم قدر
دوستت را بدان. چنین رفیقی از
نعمت های خداوند است.

از آن بدتر نیست

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

لا سُوءَ أَسْوَأَ مِنْ الكِذْبِ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

هیچ کار بدی، بدتر از دروغ‌گویی نیست.

دروغ، حيله گری است.
دروغ، خیانت است.
دروغ، دزدی بی سروصداست.
دروغ، دشمن راستی و پاکی است.
چیزی بدتر از دروغ گویی نیست.

سر قولت هستی؟

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

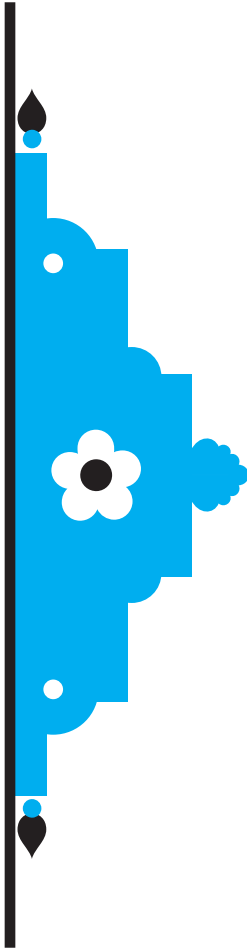
إِنَّ حُسْنَ الْعَهْدِ، مِنْ الْإِيمَانِ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

خوش قولی نشانه ایمان است.

غررالحکم، ح ۵۲۷۶

ایمان داشتن به خدا، نشانه‌هایی دارد. از نشانه‌های آن، خواندن نماز و کمک به نیازمندان است. خوش قولی هم یکی از نشانه‌های ایمان است؛ یعنی اگر کسی به خداوند ایمان دارد، باید سر قول و قرارش باشد و به عهدش وفا کند.

 آخر بی وفایی

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

أَقْبِحُ الْغَدْرَ، إِذَا عَاةُ السَّرِّ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

زشت‌ترین بی وفایی‌ها، فاش کردن راز است.

غررالحکم، ح ۶۵۰۶

بی وفایی یعنی به پیمانی که بسته‌ای
پایبند نباشی.

گاهی رفیقت رازی را با تو در میان
می‌گذارد و از تو می‌خواهد که این
راز را در دل خود نگه داری. اگر راز
او را فاش کردی، بی وفایی کرده‌ای.
این زشت‌ترین نوع بی وفایی است.

معلوم است ایمان ندارد

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

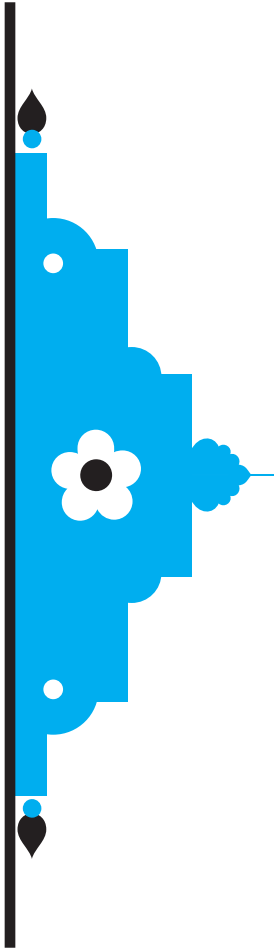

مَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ، لَا إِيمَانَ لَهُ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

کسی که امانت‌دار نیست، ایمان ندارد.

غررالحکم، ح ۵۲۳۴

خداوند دربارهٔ امانت‌داری در قرآن
سفارش بسیاری کرده و یکی از
نشانه‌های مؤمنان را نگهداری از
امانت دانسته است. بنابراین کسی
که امانت‌دار نیست، ایمان ندارد.

طفلك خودش نمی داند

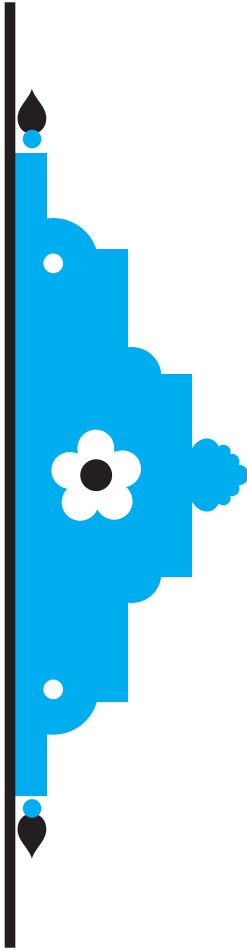
قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

لا عَقْلَ لِمَنْ لا أَدَبَ لَهُ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

کسی که ادب ندارد، عقل ندارد.

عقل ما می گوید که هر حرفی را نباید
به زبان بیاوریم و هر کاری را نباید انجام
دهیم. همچنین می گوید که هر کاری
آدابی دارد و باید در برابر هر کسی ادب
را رعایت کرد.

اگر کسی به هیچ یک از اینها
توجهی نکرد، معلوم می شود از
عقل بهره ای نبرده است.

مدال ادب

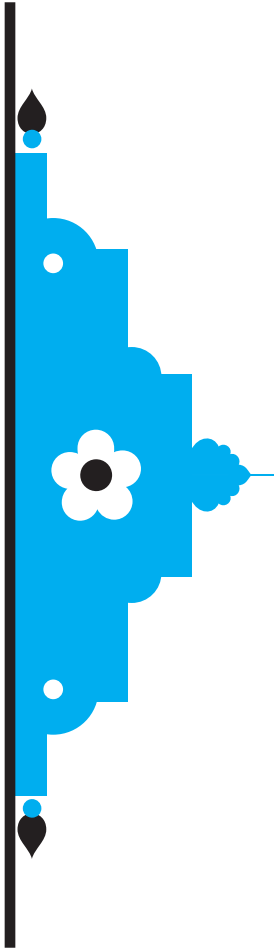
قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

أَشْرَفُ حَسَبٍ، حُسْنُ أَدَبٍ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

بهترین شرافت و افتخار خانوادگی، ادب نیکوست.

اگر کسی ادب نداشت، دیگر مهم
نیست که از نسل چه شخصیت بزرگی
است؛ مهم این است که ادب ندارد.
اگر کسی ادب داشت، باز هم مهم
نیست که از نسل چه کسی است؛
مهم این است که با ادب است.

از همه خوارتر

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

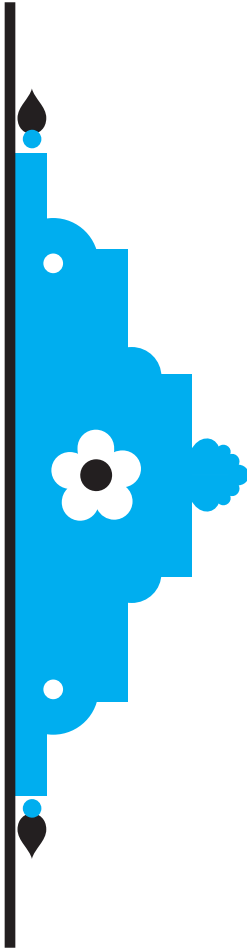
أَذَلُّ النَّاسِ، مَنْ أَهَانَ النَّاسِ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

خوارترین مردم، کسی است که به مردم توهین کند.

کتابُ من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۹۴

کسی که به مردم بی‌احترامی می‌کند و سخن ناروا به آن‌ها می‌گوید، پیداست که مردم در نگاه او، ارزش و احترامی ندارند؛ و گرنه به خودش اجازه نمی‌داد به آن‌ها اهانت کند. او باید بداند که او با این کار، خودش را از همه خوارتر و بی‌ارزش‌تر کرده است.

خداوند هم از او بیزار است

قال الباقر عليه السلام:

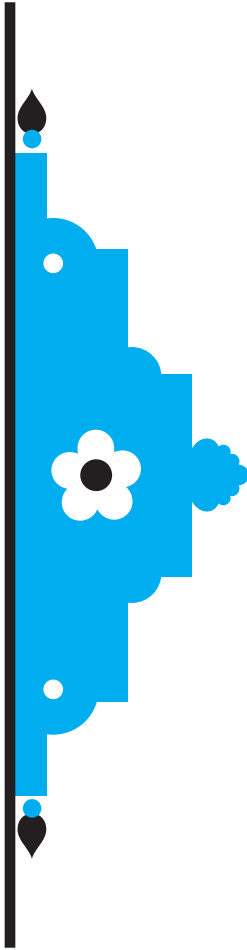
إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْمُتَفَحِّشَ.

امام باقر عليه السلام فرمودند:

خداوند از کسی که ناسزا می گوید و [به دنبال آن] ناسزا می شنود، بیزار است.

الکافی، ج ۲، ص ۳۲۴

کسی که ناسزا می گوید، به دنبال
آن ناسزا هم می شنود.
بندگان خوب خدا، هیچ گاه زیانشان را
به دشنام آلوده نمی کنند و برای بدزبانی
دیگران نیز بهانه فراهم نمی کنند.

این کلید را بشکن

قال الصادق عليه السلام:

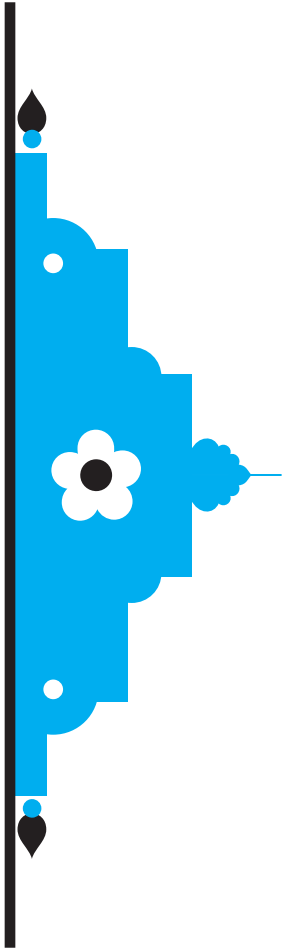
الْغَضَبُ مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ.

امام صادق عليه السلام فرمودند:

خشم کلید همه بدی هاست.

الکافی، ج ۲، ص ۳۰۳

آدم خشمگین ممکن است به هر
کار بدی دست بزند؛ زیرا خشم
که از در وارد می‌شود، عقل از در
دیگری بیرون می‌رود.

اگر اجازه دادی خشم بر تو مسلط
شود، بدی‌ها یکی پس از دیگری، از
راه می‌رسند و تو را اسیر خود می‌کنند.
هرگز به خشمت فرصت نده.

قهر نداریم

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

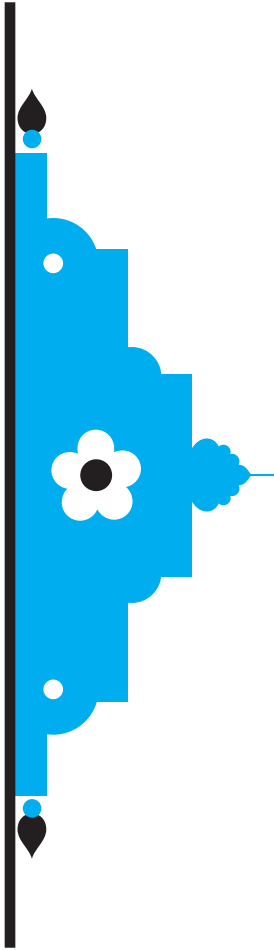

إِذَا أَبْغَضْتَ فَلَا تَهْجُرْ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

هنگامی که عصبانی می شوی، قهر نکن.

غررالحکم، ح ۶۸۶۹

یکی از کارهای اشتباه در هنگام
عصبانیت، قهر کردن و بریدن از
دیگران است. به هر حال، عصبانیت
دوره‌ای دارد و تمام می‌شود؛ اما
پس از آن، حسرت می‌خوری که
چرا پیوندت را با دوستت قطع
کردی و از او جدا شدی.

پس هم به خودت و هم به دوستت
بگو: «قهر نداریم.»

آفرین قهرمان

قال الباقر عليه السلام:

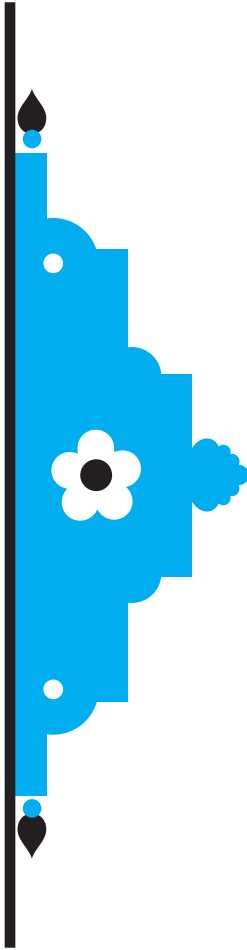
لا قُوَّةَ كَرَدَ الغَضَبِ.

امام باقر عليه السلام فرمودند:

هیچ قدرتی مانند جلوگیری از خشم نیست.

تحف العقول، ص ۲۸۶

اگر بتوانی تمام تلاشت را به کار
بگیری که خشمگین نشوی یا
اگر خشمگین شدی، زود آتش
خشمت را فرو بنشانی و به حال
طبیعی خودت بازگردی، معلوم
می شود بسیار قدرتمند هستی.
اینجا واقعاً باید به تو گفت: «آفرین
قهرمان!»

قبل از اینکه مشغول شوی...

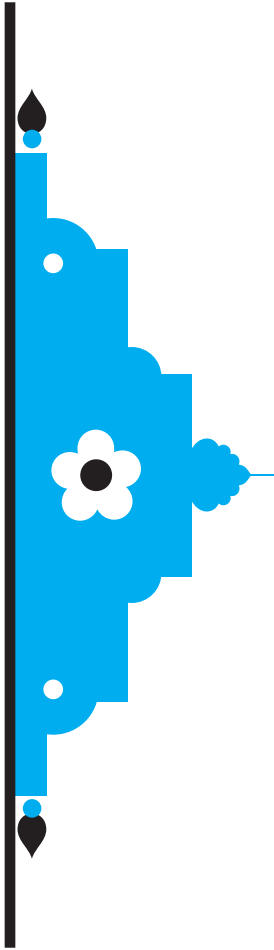
قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

فَكَّرْ قَبْلَ أَنْ تَقْدِمَ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

قبل از اینکه کاری را انجام دهی، بیندیش.

هر کاری را که می‌خواهی انجام
بدهی، پیش از آن فکر کن که آیا
این کار، خوب است؟ لازم است؟
چگونه باید انجام شود؟ چه وقتی
باید انجام شود؟...
هر کاری که مهم‌تر باشد، فکر
بیشتری لازم دارد.

پیَا نلغزی

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

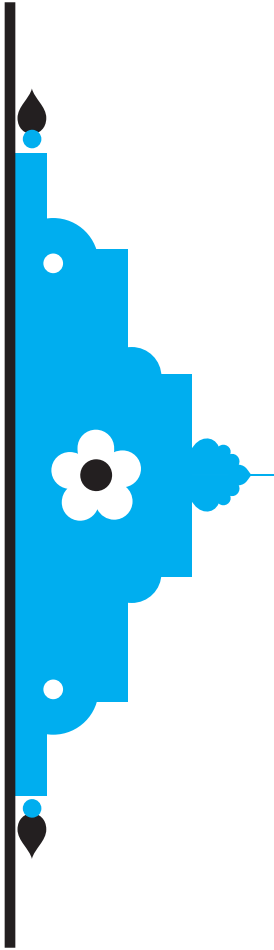
الْعَجَلُ يُوْجِبُ الْعِثَارَ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

عجله کردن باعث لغزش و خطا می شود.

غررالحکم، ح ۵۷۸۱

هر کاری را باید با حوصله و دقت
انجام داد و از عجله کردن پرهیز کرد.
آدم‌های عجول، زیاد خطا می‌کنند.
شاید به همین دلیل گفته‌اند: «عجله
کار شیطان است.»

حرف زیاد، اشتباه زیاد

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

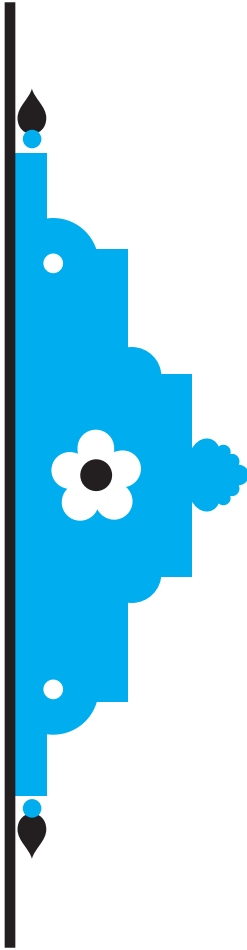

مَنْ كَثَرَ كَلَامَهُ، كَثَرَ خَطَاؤُهُ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

کسی که زیاد حرف می زند، زیاد اشتباه می کند.

نهج البلاغه، حکمت ۳۴۹

کسانی هستند که در هر جا و هر وقت و به هر بهانه سخن می گویند؛ ولی بسیاری از حرف هایشان را بعداً عوض می کنند یا پس می گیرند. این نتیجهٔ پر حرفی است. اگر خجالتی بودن ویژگی خوبی نیست، پُر حرف بودن هم همین طور است.

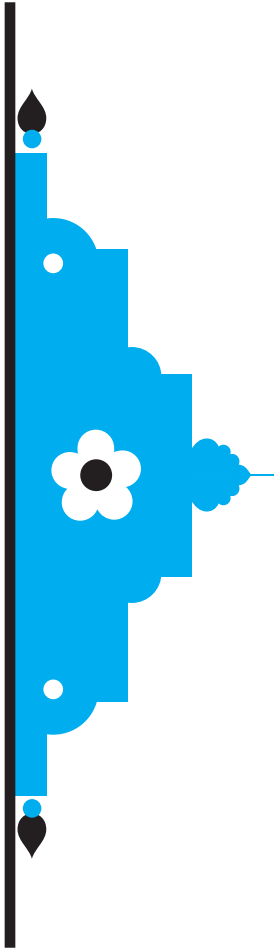
خودبزرگ بینی و رفاقت

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

لَيْسَ لِمُتَكَبِّرٍ صَدِيقٌ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

آدم خودبزرگ بین رفیقی ندارد.

کسی که خودش را از همه بهتر می‌داند
و از همه بیشتر قبول دارد، چه رفیقی
می‌خواهد؟ او به دوستی نیاز دارد که
حرفی بزند که او دوست دارد و کاری
کند که او خوشش آید.
چنین کسی نوکر شاید، اما رفیق
پیدانمی‌کند.

بیماری همیشگی

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

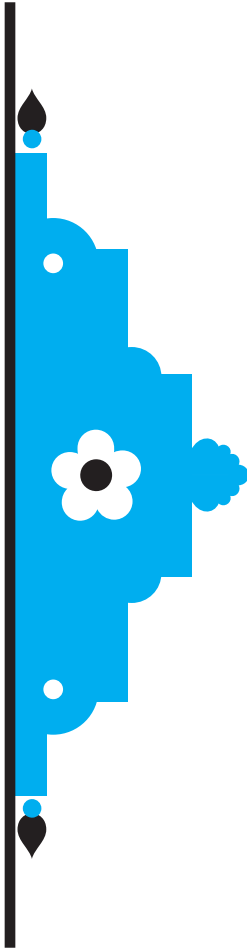

الْحَسُودُ أَبَدًا عَلِيلٌ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

شخص حسود همیشه بیمار است.

غررالحکم، ح ۶۸۴۷

حسادت یعنی ناراحتی از موفقیت
دیگران.

مگر می شود کسی پیشرفت نکند؟

شخصی امتیازی به دست نیاورد؟ فردی

برنده نشود؟ دانش آموزی نمره بیست

نگیرد؟ کسی اول نشود؟ این ها همیشه

هست و حسود به دلیل همه این ها غصه

می خورد. خداوند شفایش دهد.

سخن چینی ممنوع

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

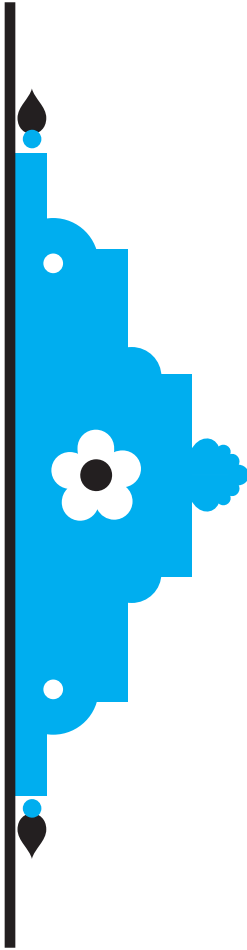

مَنْ أَطَاعَ الْوَأَشِي، ضَيَّعَ الصَّدِيقَ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

هرکسی گوش به حرف سخن چین بسپارد، دوست خود
را از دست می دهد.

نهج البلاغه، حکمت ۲۳۹

خیلی از حرف‌های آدم‌های
سخن‌چین، یا راست نیست و دروغ
است، یا کامل نیست و ناقص است.
برای همین، هیچ‌گاه نباید به خاطر
حرف یک سخن‌چین به دوستت
بدبین شوی.

اگر می‌خواهی دوستانت برایت
بمانند، به حرف آدم‌های سخن‌چین
گوش نکن.

اگر عذرخواهی کرد

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

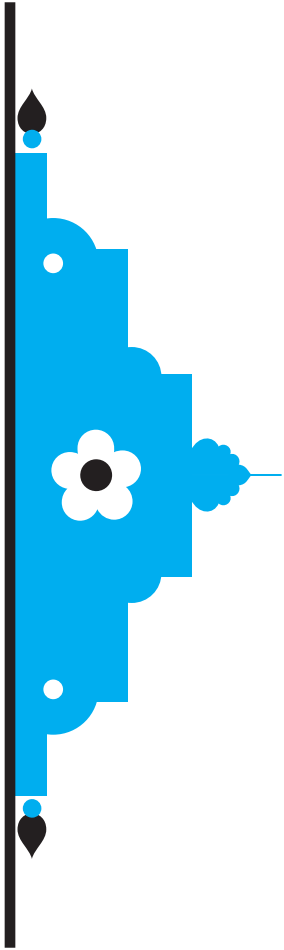

أَعْظَمُ الْوِزْرِ، مَنْعُ قَبُولِ الْعُذْرِ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

بزرگ‌ترین گناه، نپذیرفتن عذرخواهی است.

غررالحکم، ح ۱۰۲۴۵

عذرخواهی کردن کار ساده‌ای نیست. باید روی غرورت پابگذاری و به خطایی که کرده‌ای، اعتراف کنی. از طرف مقابل بخواهی که تو را ببخشد و آنچه از تو دیده یا شنیده فراموش کند.

اگر تا اینجا را تو آمدی، اما او حاضر نشد قدمی بردارد و راضی نشد تو را ببخشد و هیچ توجهی به تو نکرد، خیلی بی‌انصافی کرده است. پس تو هم هیچ‌گاه بی‌انصافی نکن. عذرخواهی دیگران را بپذیر.

وقتی برای هم هدیه می‌برید

قال رسول الله ﷺ:

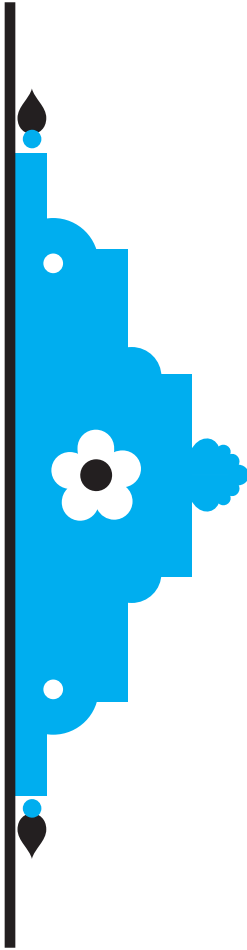
تَهَادَوْا تَحَابُّوا.

پیامبر خدا ﷺ فرمودند:

برای یکدیگر هدیه ببرید تا دوستدار هم شوید.

بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۱۶۶

حتماً تا به حال از نزدیکان یا دوستانت هدیه گرفته‌ای. وقتی که هدیه‌ات را دیدی، چه احساسی به کسی که آن را به تو داده بود، پیدا کردی؟ آن‌هم در جایی که مناسبت خاصی برای هدیه دادن در کار نبوده است. یک هدیه، هرچند کوچک، محبت را چند برابر می‌کند.

کدام را انتخاب می‌کنی؟

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

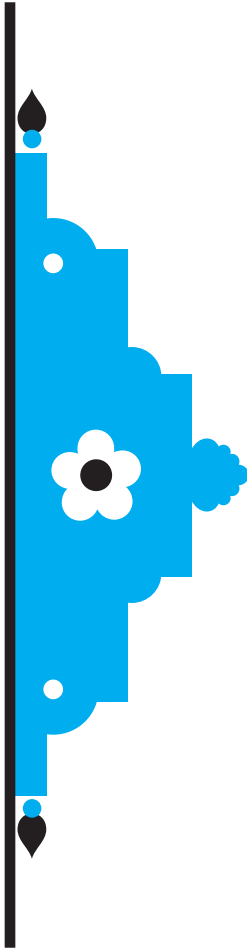
لا تَجْتَمِعُ الْفِطْنَةُ وَالْبِطْنَةُ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

هوشیاری و پُرخوری با هم جمع نمی‌شوند.

غررالحکم، ح ۸۱۵۷

پُر خوری هنر نیست؛ بلکه عیب است.
عیبی که باعث می‌شود هوش آدم، کم
بماند؛ زیرا با شکم پُر، مغز نمی‌تواند
خوب کار کند. کسی که همیشه
شکمش پُر است، مغزش فرصتی برای
فکر کردن پیدا نمی‌کند.
شکموها بیش از دیگران سرشان
کلاه می‌رود.

نکند تنبل باشی

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

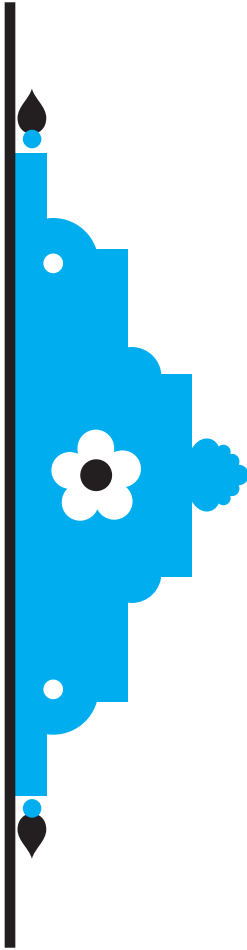

تَأْخِيرُ الْعَمَلِ، عِنْوَانُ الْكَسَلِ.

امام علی عليه السلام فرمودند:

به تأخیر انداختن کار، نشانه تنبلی است.

غررالحکم، ح ۲۷۹۶

گاهی برای اینکه از انجام دادن کاری در بروی، هزار و یک بهانه می آوری؛ اما خودت هم می دانی این ها همه بهانه است. علت اصلی فقط این است که حال نداری. کارهایی هست که لازم است فوراً انجام شود و اگر آن را به موقع انجام ندهی، فقط یک معنا دارد، اینکه گویا کمی تنبل هستی.

پس همین حالا

قال رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

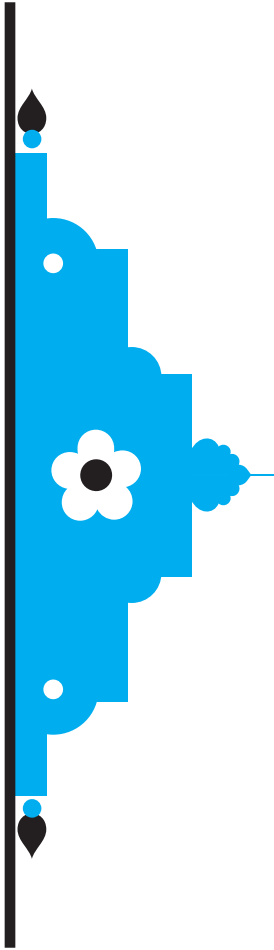
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ مِنَ الْخَيْرِ مَا يُعَجَّلُ.

پیامبر خدا ﷺ فرمودند:

خداوند کار خوبی را دوست دارد که زود انجام شود و به تأخیر نیفتد.

الكافی، ج ۲، ص ۱۴۲

بعضی کارها با اینکه همیشه خوب
و پسندیده است، اگر زودتر انجام
شود بسیار بهتر است؛ زیرا همیشه
فرصت برای انجام دادن کار خوب
به راحتی به دست نمی آید. پس
نگذار دیر شود.

کتابنامه

۱. محمدبن حسن الطوسی، الأمالی، قم: دارالثقافة، ۱۴۱۴ق.
۲. محمدباقر المجلسی، بحار الانوار، بیروت: الوفاء، ۱۴۰۴ق.
۳. حسن بن شعبة الحرانی، تحف العقول، قم: جامعه مدرسين، ۱۴۰۴ق.
۴. محمدبن علی الصدوق، التوحيد، قم: جامعه مدرسين، ۱۳۹۸ق.
۵. تاج الدين الشعيرى، جامع الاخبار، قم: رضى، ۱۳۶۳ش.
۶. ابن ابى الجمهور الاحسائى، عوالى اللثالى، قم: سيدالشهدا، ۱۴۰۵ق.
۷. عبدالواحدبن محمد الآمدى، غررالحكم، قم: دفتر تبليغات اسلامى، ۱۳۶۶ش.
۸. محمدبن يعقوب الكلينى، الكافى، تهران: دارالكتب الاسلاميه، ۱۳۶۵ش.
۹. محمدبن علی الصدوق، كتاب من لا يحضره الفقيه، قم: جامعه مدرسين، ۱۴۱۳ق.
۱۰. على بن عيسى الاربلى، كشف الغمة، تبريز: مكتبة بنى هاشمى، ۱۳۸۱ق.
۱۱. حسين النورى، مستدرک الوسائل، قم: آل البيت، ۱۴۰۸ق.
۱۲. محمدبن حسين الرضى، نهج البلاغة، قم: دارالهجرة، بی تا.
۱۳. محمدبن حسن الحر العاملى، وسائل الشیعة، قم: آل البيت، ۱۴۰۹ق.